

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA

KATEDRA GEOGRAFIE

Klára BERGOVÁ

Ochrana přírody a krajiny na Přerovsku

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Aleš Létal, Ph. D

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně, za použití citované literatury.

V Olomouci, dne 2. května 2008

.....

Děkuji RNDr. Aleši Létalovi, Ph. D. za vedení bakalářské práce a také za odbornou pomoc při zpracování map. Dále děkuji Ing. Marii Doubkové a RNDr. Yvoně Machalové z Magistrátu města Přerov za poskytnutí cenných informací. Za zapůjčení GPS přístroje děkuji slečně Blance Poledníkové.

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Geografie

Školní rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Klárku BERGOVOU

obor

1301R005 Geografie

Název tématu:

Ochrana přírody a krajiny na Přerovsku

Nature and Landscape Protection in Přerov Region

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je provést shrnutí a revizi chráněných území všech kategorií včetně památných stromů i naučných stezek na Přerovsku. Cílem je podat ucelený přehled včetně mapového zákresu a revize stávajících hranic i dokumentace. Při realizaci práce bude autorka úzce spolupracovat s odbornými institucemi řešícími danou problematiku (Agentura ochrany přírody, referáty životního prostředí a ochrany přírody magistrátu města Přerova i Olomouckého kraje, agentura Saggiaria).

Etapy práce:

- I. Studium odborných pramenů - rešerše literatury (červenec – listopad 2007)
- II. Terénní výzkum a sběr informací – (červenec – prosinec 2007)
- III. Sestavení interaktivní mapy (prosinec 2007 – únor 2008)
- IV. Finalizace textové části (únor – březen 2008)

K práci bude přiloženo zadání a anglické resumé.

Rozsah grafických prací:

Mapové podklady dle potřeb práce.

Rozšiřující přílohy: obrazová dokumentace, grafy, tabulky.

Rozsah průvodní zprávy: 30 stran vlastního textu + BP v elektronické podobě

Doporučená odborná literatura:

Míchal I., Petříček V. (eds.) 1999: Péče o chráněná území I. Nelesní společenstva. AOPK ČR, Praha, 450 s.

Míchal I., Petříček V. (eds.) 1999: Péče o chráněná území II. Lesní společenstva. AOPK ČR, Praha, 714 s.

Šafář J. et al. (2003): Chráněná území ČR. Olomoucko, svazek VI. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 456 str

Koncepce ochrany přírody a krajiny Olomouckého kraje. Ecological Consulting, a.s. 2004.

Zákon č. 114/1992 Sb.

Zákon č. 218/2004 Sb.

Další odborné zdroje autor zohlední v rešeršní části práce.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Aleš Létal, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: červenec 2007

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2008

vedoucí katedry

vedoucí bakalářské práce

Obsah:

1	Úvod	7
2	Cíle práce	8
3	Použitá metodika	9
4	Charakteristika zájmového území	11
4.1	Vymezení zájmového území	11
4.2	Fyzickogeografická charakteristika území:	11
4.2.1	Geologické poměry	11
4.2.2	Geomorfologické poměry	12
4.2.3	Hydrologické poměry	13
4.2.4	Klimatické poměry:	14
4.2.5	Biogeografické poměry	15
5	Ochrana přírody a krajiny v České republice	17
6	Chráněná území na Přerovsku	18
6.1	Národní přírodní rezervace Žebračka	18
6.2	Přírodní památka Na Popovickém kopci	19
6.3	Přírodní památka Lhotka u Přerova	20
6.4	Přírodní památka Kamenice	21
7	Naučné stezky	22
7.1	Naučná vlastivědná stezka Přerovským luhem	22
7.2	Naučná vlastivědná stezka Předmostím až do pravěku	22
8	Významné krajinné prvky	24
8.1	Vápencové zmoly	24
8.2	Skalice	24
8.3	Malá Lipová	25
8.4	Michalov	25
8.5	Moštěnický park	26
8.6	Významný exemplář pnoucí dřeviny Hedera helix	27
9	Památné stromy	28
10	Shrnutí	29
11	Závěr	31
12	Summary	32
	Použitá literatura	33
	Přílohy	35

1 Úvod

Člověk ovlivňuje krajinu, ve které žije, již odnepaměti. Tento vliv je patrný a stále zesilující zejména v posledních 250 letech. V současné době převažuje v celé Evropě krajina, silně ovlivněná antropogenní činností. Tato kulturní krajina postupně nahrazuje krajinu původní. Česká republika v tomto není výjimkou. Nejstarší a zároveň i nejrozšířenější činností, kterou člověk ovlivňuje okolní krajinu, je zemědělství. Vzhled krajiny dále ovlivňuje těžba nerostných surovin, průmyslová výroba, městská zástavba a v poslední době i masivní turistika. Všechny tyto formy antropogenní činnosti velmi výrazně mění ráz krajiny, snižuje se její ekologická stabilita a retenční schopnost. Snad nikde na světě se v dnešní době nedá hovořit o čisté přírodní krajině. Přesto se místy zachovaly ostrůvky, na kterých se ještě víceméně zachoval původní charakter. Tyto plochy je třeba chránit před zničením, aby nadále mohly vypovídat o původní druhové bohatosti nebo výjimečnosti jednotlivých typů krajiny.

Historie ochrany přírody spadá již do středověku. Části, připomínající ochranu přírody, obsahoval již dokument císaře Karla IV., s názvem *Maiestas Carolina*. Tento dokument obsahoval systém správy lesů. Účelem dokumentu bylo především ochránit lesy před nekontrolovanou těžbou dřeva a lovem zvěře. Vědomé snahy o ochranu přírody se datují do začátku 19. století, kdy šlechta, ovlivněná osvícenstvím, zřizovala první chráněná území (nejstarší chráněné území v České republice, Žofínský prales, byl zřízen roku 1838).

První samostatný zákon o ochraně přírody na území ČR byl zákon 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Tento zákon po dalších více než 35 let plnil úlohu pouze konzervační ochrany přírody, což nebylo dostačující, vzhledem k devastaci krajiny, která v tomto období nastala. K posunu došlo po roce 1989, kdy byl přijat zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, vycházející mj. ze zásad předběžné opatrnosti a udržitelného využívání zdrojů.

(<http://www.cittadella.cz>)

2 Cíle práce

Cílem práce je podat ucelený přehled o chráněných územích všech kategorií, včetně naučných stezek, památných stromů a významných krajinných prvků na území Přerovska, konkrétně na území, spadajícím pod pověřený obecní úřad Přerov. Jednou z dílčích úloh bylo získat informace o případných změnách hranic chráněných území a zaznamenat přesnou polohu památných stromů.

Textová část si klade za úkol charakterizovat jednotlivé objekty, které jsou předmětem ochrany a podat o nich podrobnější informace. Ze získaných informací byla vytvořena přílohová část, obsahující fotodokumentaci chráněných území a památných stromů, včetně základních údajů. Důležitou součástí práce jsou mapové výstupy, ve kterých jsou zakresleny všechny prvky, jimiž se práce zabývá.

3 Použitá metodika

Prvotní informace o formách ochrany přírody na Přerovsku byly poskytnuty na Odboru životního prostředí Magistrátu města Přerov (MMPr), kde byly získány kopie vyhlášek, ustanovující jednotlivé prvky – maloplošná chráněná území, významné krajinné prvky a památné stromy.

Ucelené informace o maloplošných územích lze získat z brožury Chráněné části přírody na Přerovsku (1996) a z knihy Chráněná území ČR (2003). Zejména druhý zdroj podává uceleně a podrobně informace o jednotlivých chráněných územích, včetně podrobného výčtu živočišných a rostlinných taxonů, které se na lokalitách vyskytují. Pro ověření aktuálnosti informací o rozloze a statutu území byl použit Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP), umístěný na internetových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny (AOPK).

Největší problém byl se získáním informací o významných krajinných prvcích (VKP). Zde byly prakticky jediným zdrojem výše zmíněné informace z MMPr. Kniha Městský park Michalov 1994 – 2004 (2004) poskytuje ucelené a velmi podrobné údaje o jednom z registrovaných významných krajinných prvků, městském parku Michalov.

Informace o výskytu památných stromů v zájmovém území pocházejí opět z Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) a ze seznamu, poskytnutého Odborem ŽP MMPr. Jako doplňující zdroj byla použita kniha Památné stromy v Čechách, na Moravě, ve Slezsku (2003), kde byl na zájmovém území uveden jen jeden strom (*Ginkgo biloba* v Horní Moštěnici). Jako další doplňující zdroj k této problematice byla použita brožura Památné stromy Olomouckého kraje (2006). I zde byl výčet neúplný, uvedeny zde byly pouze stromy v Přerově (líska turecká a jasan ztepilý) a moštěnický strom *Ginkgo biloba*.

Údaje o uvedených naučných stezkách pocházejí z volně dostupných brožur, vydaných Statutárním městem Přerov. V dalším zdroji, brožuře Naučné stezky Olomouckého kraje, byla uvedena (mimo hlavní část, v závěru) pouze Školní naučná stezka při ZŠ J. A. Komenského. Tato stezka je pouze dílčí částí naučné stezky Předmostím až do pravěku.

Fyzickogeografická charakteristika byla zpracována pomocí zdrojů, zaměřených na danou oblast fyzické geografie: Zeměpisný lexikon ČR - Hory a nížiny (2006), Zeměpisný lexikon – Vodní toky a nádrže (1984) a Biogeografické členění České republiky (1995). Pro charakteristiku klimatických podmínek byla použita Mapa klimatických oblastí (1975) a Geologická mapa (1: 50 000) list 25 – 14 Přerov.

Terénní část práce spočívala v nalezení a zaměření přesné lokality jednotlivých

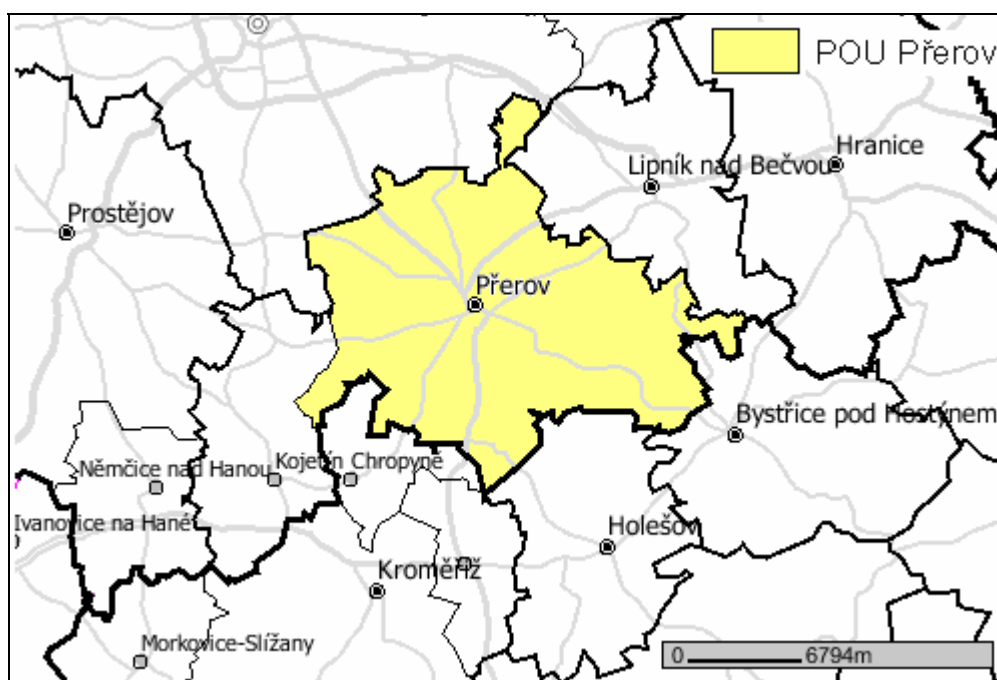
památných stromů pomocí GPS navigace GARMIN eTrex Venture CX, jehož přesnost se běžně pohybovala v rozmezí 5 – 8 metrů, což bylo pro tento účel dostačující. Zhotovení map bylo provedeno pomocí softwaru ArcGIS 9.2.

4 Charakteristika zájmového území

4.1 Vymezení zájmového území

Zájmové území je vymezeno jako pověřený obecní úřad Přerov, nacházející se na střední Moravě, v Olomouckém kraji. Rozloha území je 299 km² a zahrnuje 50 obcí. Oblast je poměrně hustě obydlena, podle sčítání obyvatel z roku 2001 zde žije celkem 72 000 obyvatel, což odpovídá počtu asi 244 obyvatel na km². (<http://www.czso.cz>)

POU Přerov je centrální částí bývalého okresu Přerov a sousedí s dalšími šesti POU: Na severu POU Olomouc, na východě POU Lipník nad Bečvou, na jihovýchodě POU Bystřice pod Hostýnem, na jihu s POU Holešov, Chropyně a Kroměříž, z východu sousedí s POU Kojetín. (<http://geoportal.cenia.cz>)

Obr. č. 1: Vymezení zájmového území
(upraveno podle <http://geoportal.cenia.cz/mapmaker/cenia/portal/>)

4.2 Fyzickogeografická charakteristika území:

4.2.1 Geologické poměry

Oblast leží ve sníženinách, oddělujících Karpaty od Českého masivu. Většina území se vyskytuje v geologické jednotce s neogénním pokryvem, konkrétně se jedná o neogén karpatské předhlubně a neogén Hornomoravského úvalu. Dále se zde vyskytuje geologická jednotka Moravsko - slezský devon a spodní karbon, na severu jako podjednotka přerovský devon a z východu spodní karbon kry Maleníka. Flyšové pásmo Západních Karpat zde zastupuje na jihu ždánicko – podslezská jednotka. (Šafář, 2003)

V největší míře se zde vyskytují fluvialní a deluvialní sedimenty, jako jsou povodňové hlíny, jíly, písčité jíly, štěrkopísky a štěrky. Tyto sedimenty vznikly především činností řeky Bečvy. Štěrkopísky byly dříve těženy zejména jižně od Přerova, v okolí obce Troubky nad Bečvou. Tato oblast navazuje na velká ložiska štěrkopísku v okolí Tovačova. Na jihu území se vyskytují také horniny, které vznikly sedimentační činností v miocénu, kdy bylo zdejší území zalito mořem. Jedná se o marinní vápnité jíly a prachovité jílovce, vápnité písky až pískovce, slepence. Dále se zde vyskytují mladé sedimenty, spraše a sprašové hlíny, které vznikly eolickou činností během pleistocénu. Na severozápadě území jsou zastoupeny devonské vápence. Vápence byly dříve těženy na řadě lokalit, zejména severně od Přerova (Výkleky, Sobíšky, Žeravice). (Geologická mapa, list 25 – 13 Přerov)

4.2.2 Geomorfologické poměry

Přerovsko patří z větší části do provincie Západní Karpaty, soustavy Vněkarpatských sníženin. Hlavní část spadá do podsoustavy Západní Vněkarpatské sníženiny, ale zasahují sem i vnější Západní Karpaty. V rámci západních Vněkarpatských sníženin se zde stýkají dva celky. Celek Hornomoravský úval je reprezentován podcelkem Středomoravská niva a celek Moravská brána je zde zastoupen jako Bečevská brána, která se zde dělí na Dolnobečevskou nivu a Radslavickou rovinu

Největší část zájmového území zabírá Středomoravská niva. Tato široká náplavová rovina podél Moravy a dolního toku Bečvy má celkovou rozlohu 437, 47 km². Střední výška je 206 m. Povrch je tvořen především kvarterními sedimenty, jako jsou písky, štěrkopísky a písčité hlíny.

Na severovýchod území zasahuje Bečevská brána (podcelek Moravské brány), která se dělí na Dolnobečevskou nivu, Radslavickou rovinu a Jezernickou pahorkatinu. Bečevská brána je široká příkopová propadlina, jejíž výplň je tvořena především bádenskými a čtvrtohorními sedimenty. Směrem na sever a severovýchod je výrazně omezena zlomovými svahy.

Radslavická rovina se nachází v jihovýchodní části Bečevské brány, povrch je erozně akumulární, tvořen především bádenskými a pleistocenními sedimenty. (Demek, 2006)

Dolnobečevská niva se nachází v jihovýchodní části Bečevské brány. Je tvořena náplavovými (především pleistocenními a holocenními) sedimenty okolo dolního toku Bečvy. Niva je místy široká až 2,5 km. Právě zde jsou zachovány cenné zbytky lužních lesů (NPR Žebračka).

Jezernická pahorkatina je tvořena bádenskými a pleistocenními, říčními a eolickými sedimenty. Terén je tvořen nízkými, zaoblenými hřbety, na kterých se vyskytují sprašové

hlíny. V tomto okrsku se těžily cihlářské suroviny a nachází se zde evropsky významné archeologické naleziště v Předmostí.

V rámci západobeskydského podhůří sem na východě zasahuje podcelek Kelčská pahorkatina svými okrsky Tučinská pahorkatina (v západní části), Pacetlucká pahorkatina (v jihozápadní části) a Vítonická pahorkatina (v jihozápadní části). V okrsku Vítonická pahorkatina se nachází PP Kamenice.

Kelčská pahorkatina je členitá pahorkatina úpatního typu. Podklad je budován flyšovými horninami podslezské a slezské jednotky, dále neogenními sedimenty a kvartérním pokryvem. Povrch je převážně erozně denudační. Na okrajích je reliéf vůči Hornomoravskému úvalu a Moravské bráně omezen tektonicky. Povrch se skládá především z plochých hřbetů se zbytky pliocénního zarovnaného povrchu. Nachází se zde především podélná, neckovitá údolí, ve kterých jsou řekami vytvořeny široké nivy. Plošiny a svahy jsou pokryty sprašemi.

Ze severu na území zasahuje i Krkonošsko – jesenická soustava, podcelkem Tršická pahorkatina (celek Nízký Jeseník). Tršická pahorkatina je členitá pahorkatina, horninové podloží je tvořeno především spodnokarbonskými břidlicemi a drobami, vyskytují se zde denudační zbytky badenských sedimentů a sprašové hlíny. Pahorkatina je kerného původu a uklání se k jihozápadu. Povrch tvoří rozsáhlé plošiny holorovin a mělká neckovitá údolí. (Demek, 2006, str. 458) Tršická pahorkatina se v zájmovém území dělí na dva okrsky. Prvním okrskem je Čekyňská pahorkatina, ve které se nachází PP Na Popovickém kopci, druhým okrskem je Přáslavická pahorkatina, v níž se nachází PP Lhotka u Přerova. (Demek, 2006)

Území je spíše nížinaté, na severu a severovýchodě se terén stává poněkud členitějším. Nejnížší bod se nachází v jihovýchodní části území, nadmořská výška je zde asi 200 m n. m. Naopak nejvyšší bod je bezejmenná kóta – 371 m n. m., nacházející v severním cípu území (asi 2 km severovýchodně od obce Výkleky).

4.2.3 Hydrologické poměry

Hlavním tokem zájmového území je řeka Bečva, protékající ve směru severovýchod – jihozápad. Bečva je tokem III. řádu a území patří do úmoří Černého moře. Řeka Bečva vzniká soutokem Vsetínské a Rožnovské Bečvy u Valašského Meziříčí, ve výšce 288 m n. m. a ústí zleva do Moravy u obce Troubky ve výšce 195 m n. m. (Vlček, 1984)

Roční průtok v řece je značně rozkolísaný, vzhledem k faktu, že pramení v oblasti Beskyd, která je hojně zásobována srážkami. (Šafář, 2003)

V zájmovém území se na řece Bečvě nachází hydrologická stanice Dluhonice, na které je průměrný roční stav 149 cm a průměrný roční průtok 17,3 m³/s. (<http://hydro.chmi.cz>).

Do Bečvy se zde vlévá několik menších toků, z nichž jsou nejvýznamnější levostranné přítoky, říčky Moštěnka, Libuška a Libuše.

4.2.4 Klimatické poměry:

Převážná většina území se nachází v teplé oblasti T2, pro kterou je charakteristické teplé a vlhké podnebí. Na severovýchodě sem na velmi malé ploše zasahuje oblast MT 11, která je ovšem velmi podobná oblasti T2. Vzhledem k tomuto faktu zde nejsou patrné téměř žádné rozdíly v klimatu. Zájmové území je nejteplejší částí celého kraje. Na území se nachází vojenská meteorologická stanice v Přerově a srážkoměrné stanice v Dluhonicích, v Dřevohosticích a v Pavlovicích u Přerova. Dlouhodobý teplotní průměr v Přerově je 8,6 °C a průměrný roční úhrn srážek za posledních sto let činí 643 mm. (Šafář, 2003).

	Počet letních dnů	Počet ledových dnů	Průměrná teplota v lednu (°C)	Průměrná teplota v červenci (°C)	Srážkový úhrn ve vegetačním období (mm)	Srážkový úhrn v zimním období (mm)	Počet dnů se sněhovou pokrývkou
T2	50 – 60	30 – 40	- 2 - -3	18 – 19	350 – 400	200 – 300	40 – 50
MT11	40 – 50	30 – 40	-2 - -3	17 – 18	350 – 400	200 – 250	50 – 60

Tab. č. 1: Vybrané charakteristiky klimatických oblastí

(upraveno podle E. Quitt, 1975)

Kvalita ovzduší je nejhorší přímo v Přerově a nejbližším okolí. Na meteorologické stanici v Přerově, která je umístěna v centru města, se monitoruje koncentrace benzenu, oxidu uhelnatého (CO), oxidů dusíku (NO a N₂O), ozonu, oxidu siřičitého (SO₂) a prachových částic PM 10 (velikost částic do 10 μg). Stanovené limity byly v roce 2006 překročeny u látky PM 10, kde byl roční průměr 41,2 μg / m³, přičemž roční limit činí 40 μg / m³. (<http://www.chmi.cz>)

Limity byly překročeny také u přízemního ozonu, kdy nejvyšší hodinová koncentrace činila 167 μg / m³. Limit, který je pro tuto složku stanoven na 120 μg / m³, byl v roce 2006

překročen celkem v 31 případech (průměrně 31,2 krát v každém roce během období let 2004-2006) . (<http://www.chmi.cz>)

Vysoký obsah těchto látek je důsledkem zejména husté automobilové dopravy, která je vedena prakticky středem města.

4.2.5 Biogeografické poměry

Biogeograficky náleží oblast do karpatské podprovincie. Většina území se nachází v Kojetínském bioregionu, na severovýchodě sem částečně zasahuje Hranický bioregion. Potenciální přirozenou vegetací jsou lužní lesy (především jilmové doubravy), které ve vyšších polohách přecházejí v dubohabřiny.

V oblastech výskytu vápence se vyskytují teplomilná společenstva, vázaná na tuto výhřevnou horninu. Fytogeograficky leží území na styku dvou jednotek - Karpatské mezofytykum na severovýchodě a Panonské termofytikum na jihozápadě. Západní část území náleží do okresu 21 b. Hornomoravský úval, východ patří k okresu 76 a. Moravská brána. Flora i fauna jsou poměrně bohaté, zastoupené druhy obecně rozšířenými na východě ČR. (Culek, 1995)

Vzhled dnešní krajiny je silně ovlivněn činností člověka (na území je doloženo již prehistorické osídlení), především zemědělstvím. Z lesních společenstev se zde vyskytují zbytky lužních lesů, místy dubohabřiny a ve vyšších polohách jsou zastoupeny smrkové monokultury.

Většina území okresu Přerov je využita jako orná půda, která zabírá přes 50 % plochy (nejvíce v celém Olomouckém kraji). V největší míře se zde pěstují obiloviny a cukrová řepa. Zalesnění je naopak v rámci Olomouckého kraje nejnižší, v okrese Přerov se pohybuje okolo 16% z celkové plochy. (<http://www.cuzk.cz>)

Využití půdy	okres Přerov		Olomoucký kraj	
	plocha (ha)	podíl (%)	plocha (ha)	podíl (%)
orná půda	49220	58,3	209644	19,5
chmelnice	608	0,7	1020	0,1
zahrady	2948	3,5	12107	1,1
ovocné sady	856	1,0	2828	0,3
travní porosty	5903	7,0	55981	5,2
lesní pozemky	13519	16,0	183089	17,0
vodní plochy	1514	1,8	5765	0,5
zastavěné plochy	1741	2,1	8254	0,8
ostatní	8163	9,7	47980	4,5
celkem	84473	100	1075660	100

Tab. č. 2: Využití půdy

(upraveno podle <http://www.cuzk.cz>)

Výše uvedená tabulka může poskytnout jen orientční údaje, protože zájmové území je pouze částí okresu Přerov. Již na základě pohledu do běžné mapy se dá se předpokládat, že v POU Přerov bude vyšší podíl orné půdy nebo zastavěných ploch, a naopak nižší podíl lesů, než je průměr v celém okrese.

5 Ochrana přírody a krajiny v České republice

Ochrana přírody v České republice se uskutečňuje především soustavou územních jednotek ochrany přírody, které mají vést zejména ke zvýšení ekologické stability krajiny, ke zvýšení její retenční schopnosti a k zachování významných biocenoz.

Výkon státní správy vykonávají instituce, které jsou k tomu pověřeny zákonem. Těmito institucemi jsou obce, krajské úřady (prostřednictvím odborů životního prostředí), správy národních parků a chráněných krajinných oblastí, dále Česká inspekce životního prostředí a Ministerstvo životního prostředí ČR. Podmínky ochrany jednotlivých prvků a kompetence orgánů činných v ochraně přírody vymezuje především zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Územní ochrana se zajišťuje především sítí zvláště chráněných území (ZCHÚ). Tato území se dělí na velkoplošná chráněná území a maloplošná chráněná území. Do kategorie velkoplošných ZCHÚ řadíme národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO). Tyto kategorie mají vlastní správu. Do maloplošných ZCHÚ se řadí národní přírodní rezervace (NPR) a národní přírodní památka (NPP), u kterých je správou pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny, dále přírodní rezervace (PR) a přírodní památka (PP), jejichž správou jsou pověřeny příslušné pověřené obecní úřady. Velkoplošná chráněná území a národní kategorie maloplošných ZCHÚ jsou vyhlášovány MŽP, ostatní kategorie vyhláší pověřené obecní úřady (POU).

Zákon dále vymezuje tzv. obecnou ochranu přírody a krajiny, do které náleží těchto 6 kategorií: přírodní parky, přechodně chráněné plochy, ochrana dřevin rostoucích mimo les, jeskyně a paleontologická naleziště, územní systém ekologické stability a významné krajinné prvky. (Zákon 114/1992 Sb.)

6 Chráněná území na Přerovsku

Národní přírodní rezervace (NPR), která je na Přerovsku pouze jedna, je podle zákona č. 114/ 1992 Sb. definována jako: „Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. Při vyhlášení NPR stanoví zákon také její bližší ochranné podmínky.“

V zájmovém území se dále nacházejí tři přírodní památky (PP). Toto maloplošné území definuje zákon č. 114/1992 Sb. jako: „Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. Stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky. Změny či poškozování národních přírodních památek, jakož i přírodních památek, či jejich hospodářské využívání, pokud by tím hrozilo jejich poškození, je zakázáno.“

6.1 Národní přírodní rezervace Žebračka

Národní přírodní rezervace Žebračka byla zřízena Vyhláškou MŠVU (Ministerstvo školství, vědy a umění) dne 4. 6. 1949 o výměře 234, 9 ha. Jedná se o jednu z nejstarších národních přírodních rezervací v regionu. Rozkládá se severně od města Přerov v k. ú. obci Přerov a Popovice u Přerova, v nadmořské výšce 208 – 214 m n. m. Středem rezervace prochází poměrně frekventovaná silnice II. třídy Přerov – Prosenice. (Šafář, 2003)

V říjnu roku 2007 bylo území Bečva – Žebračka, vyhlášeno jako evropsky významná lokalita v rámci soustavy NATURA 2000. Zároveň došlo k vyjmutí některých částí NPR, konkrétně oblasti, jejíž funkce byla narušena vybudováním zahrádkářské kolonie. Vyjmuta byla také vodní plocha Malá laguna, která bude během léta vyhlášena jako samostatná přírodní památka. Důvodem vyjmutí této plochy byla skutečnost, že nenavazuje přímo na NPR. Současná rozloha Žebračky je 228 ha. Vlastníkem všech pozemků je město Přerov, odbornou správu rezervace zajišťují Lesy ČR. (Vyhláška Magistrátu města Přerov, ze dne 1.11. 2007)

NPR Žebračka je tvořena zbytky lužního lesa, který je přirozeným biotopem v nivě řeky Bečvy. Podloží je tvořeno především holocénními sedimenty řeky Bečvy, na nichž se zde vyvinuly nivní hlíny a písčité štěrky. Místy se zde vytvořily sedimentární výplně mrtvých ramen (hnilokaly, jílovité hlíny a vápnité slatiny). (Šafář, 2003)

Z dřevin jsou zde nejhojnější duby (*Quercus sp.*), lípy (*Tilia sp.*), javory (*Acer sp.*) a habr obecný (*Carpinus betulus*). Na podmáčených místech se vyskytují olše (*Alnus sp.*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), topoly (*Populus sp.*) a vrby (*Salix sp.*). Bylinné patro je velmi bohaté a je tvořeno typickými rostlinami lužního lesa. Velmi výrazně se zde projevuje mísení karpatské, hercynské a středoevropské květeny. Vyskytuje se zde např. kyčelnice devítilistá (*Dentaria glandulosa L.*), plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis L.*), konvalinka vonná (*Convalaria majalis L.*) a hvězdnatec zubatý (*Hacquetia epipactis L.*). Nejvýraznější bylinou je zde česnek medvědí (*Allium ursinum L.*), tvořící rozsáhlé porosty v celé rezervaci. Území je také významnou ornitologickou lokalitou a za zmínku stojí výskyt společenstev tzv. periodických tůní, ve kterých se vyskytují druhy vzácných korýšů – listonoh jarní (*Lepidurus apus*) a žábronožka sněžní (*Siphonophanes grubii*). (Kol. autorů, 1996)

V současné době se NPR Žebračka vlivem lidských zásahů (současných i v minulosti) potýká s řadou problémů, které vedou k zániku lužních společenstev, pro něž je tato oblast tolik ceněna.

Vlivem regulace toku řeky Bečvy došlo v minulosti k negativnímu ovlivnění hydrologických poměrů v rezervaci. Zároveň dochází k zařezávání koryta Bečvy hlouběji do podkladu, což v kombinaci s nepříznivým klimatickým vývojem způsobuje nízkou hladinu podzemní vody. Při kombinaci těchto vlivů působí Bečva paradoxně spíše jako drenáž. V západní část rezervace, která je zásobena vodou z mlýnského náhonu Strhanec, není situace tak špatná. Strhanec je napouštěn z řeky Bečvy na jezu v Oseku n. Bečvou a je v něm uměle udržována vysoká hladina vody, čímž je alespoň tato část rezervace dostatečně zásobena vodou. Problémem je, že se koryto Strhance neustále zanáší jemnými jílovitými částicemi, což po určité době vede k znemožnění komunikace vody v korytě a okolní půdy – dojde k vytvoření tzv. kolmatačního efektu. (Kol. autorů, 1995)

Další problémy vyplývají zejména z polohy Žebračky vůči městu. Rezervace přiléhá těsně k městské zástavbě Přerova, proto je svým způsobem součástí jeho rekreační zóny. Tento fakt s sebou přináší určitá negativa, např. v podobě zvýšeného hluku a množství odpadu.

6.2 Přírodní památka Na Popovickém kopci

Dnešní PP Na Popovickém kopci byla zřízena vyhláškou MŠVU dne 11. 5. 1949 na rozloze 2, 9 ha. Později došlo k úpravě hranic a dnešní rozloha činí 3, 32 ha. Území se rozkládá na Čekyňském kopci (předhůří Oderských vrchů), zhruba 3 km severně od Přerova a v bezprostřední blízkosti (cca 1 km) od městské části Přerov - Vinary, odkud je dobře

přístupné. Památka se nachází v nadmořské výšce 276 – 305 m n. m. Všechny pozemky, na kterých se území nachází, jsou v majetku města Přerov. (Kolektiv autorů, 1996)

Vytvoření lučního společenstva, označovaného někdy jako „kartouzková step“, umožnila především kombinace geologických a klimatických podmínek. Geologické podloží oblasti tvoří devonské vápence, které byly ve čtvrtohorách (antropozoiku) překryty sprašemi a sprašovými hlínami. Podloží je dobře propustné, což v kombinaci s jižní orientací svahu umožnilo vytvoření suchomilných a teplomilných společenstev.

Z rostlin jsou zde zastoupeny mnohé stepní druhy, např. máčka ladní (*Eryngium campestre* L.), hvozdík kartouzek (*Dianthus carthusianus* L.), bojínek tuhý (*Phleum phleoides* L.) a jetel bledožlutý (*Trifolium ochroleucon* L.). Vyskytuje se zde na 40 druhů motýlů a zhruba stejný počet druhů ptáků. (Šafář, 2003)

Území je jednou z nejsevernějších moravských lokalit, kde se vyskytují teplomilná společenstva. Územím vede naučná vlastivědná stezka Předmostím až do Pravěku, která zde má předposlední (osmé) zastavení.

6.3 Přírodní památka Lhotka u Přerova

Tato přírodní památka byla zřízena vyhláškou MŠVU dne 23. 5. 1951, v k. ú. Lhotka u Přerova (asi 6 km severně od Přerova) na rozloze 5, 6 ha. Nadmořská výška památky je 240 až 270 m n. m. (Kol. autorů, 1996)

V současné době je předmětem ochrany pouze jihovýchodní část památky o rozloze přibližně 3 ha. Západní část je porostlá borovicovým lesíkem a vznikla zde kolonie rekreačních objektů, což zapříčinilo zničení teplomilných společenstev.

Podloží chráněného území je tvořeno kulmskými horninami, především drobou a břidlicí, z půd jsou zde zastoupeny především spraše. Podložní hornina zde byla dříve těžena, čímž vznikla odhalená stěna, prudce se svažující na jih k říčce Olešnici. Kombinace těchto podmínek zde umožnila vytvoření teplomilných a suchomilných společenstev, která jsou v dnešní době hlavním důvodem ochrany lokality.

Z teplomilných druhů jsou zde zastoupeny např. hvozdík kartouzek (*Dianthus carthusianus* L.), máčka ladní (*Eryngium campestre* L.), lomikámen zrnatý (*Saxifraga granulata* L.) nebo čestec klasnatý (*Pseudolysimachion spicatum* L.). (Šafář, 2003)

Ve spodní části stráně, poblíž toku Olešnice, jsou zastoupeny rostliny, typické pro jarní aspekt (*Ficaria bulbifera* L., *Anemonoides nemorosa* L. apod.).

Kromě vyšších rostlin se zde na odhalené hornině vyskytuje řada druhů mechů a jätrovek, bryologický průzkum zde potvrdil výskyt 41 druhů. Z nejzajímavějších zástupců se zde vyskytuje termovka krátkoplodá (*Weissia brychycarpa*) a termovka *Weissia longifolia*,

efemérní mech *Pleurozium subulatum* a další. Lokalita je také významným hnízdištěm ptáků. Bylo tu zjištěno 42 druhů, např. lejsek šedý (*Muscicapa striata*), skřivan polní (*Alauda arvensis*), sedmihlásek hajní (*Hippolais icterina*), žluva hajní (*Oriolus oriolus*) a zvláště chráněný krutihlav obecný (*Lynx torquilla*). (Šafář, 2003)

6.4 Přírodní památka Kamenice

Toto území bylo vyhlášeno jako přírodní památka dne 10. 7. 1952. Nachází se asi 2 km jižně od obce Dřevohostice a Turovice. Celková rozloha území činí 2, 95 ha a leží v nadmořské výšce přibližně 240 m n. m. (Kol. autorů, 1996)

Přírodní památku tvoří listnatý lesík, vytvořený v erozní rýze. Podloží je zde tvořeno měkkými horninami, zejména vápnitými písky a jíly. Z rostlin jsou zde zastoupeny především druhy, typické pro celou oblast. Ve stromovém patře se vyskytují zejména dub zimní (*Quercus petraea*) a bříza bělokorá (*Betula pendula*) a dále např. borovice lesní (*Pinus silvestris*). V křovinném patře je hojná svída krvavá (*Swida sanguinea*), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*) a ostružiník (*Rubus sp.*). Zajímavým keřem, který se zde vyskytuje, je zplanělý keř srstka angrešt (*Ribes uva – crista*). Nejvýraznější rostlinou bylinného patra je kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*), což poukazuje na vysoký výskyt dusíku v půdě, zřejmě v důsledku intenzivního hnojení okolních polí. V menší míře se zde vyskytují i rostliny typické pro jarní aspekt, jako je sasanka hajní (*Anemonoides nemorosa*) nebo pstroček dvoulistý (*Maiathemum bifolium*). Nejvýznamnější rostlinou, která se zde v minulosti vyskytovala, je hořec křížatý (*Gentiana cruciata L.*). (Šafář, 2003)

Význam památky spočívá především v tom, že spolu s ostatními remízky v okolí tvoří soustavu biocenter ve zdejší intenzivně zemědělsky využívané krajině.

7 Naučné stezky

V posledních několika letech nastal poměrně velký pokrok v budování naučných stezek. Tyto trasy provázejí návštěvníky po zajímavých a nějakým způsobem významných místech dané oblasti. Jejich výhodou je, že poskytují většinou názorné a přehledně uspořádané informace o dílčích složkách krajiny, jako je fauna a flora, ale také například o geologii, geomorfologii i historii. Tímto umožňují širokému spektru lidí poznat krajinu, ve které žijí a docenit její hodnotu. V zájmovém území se nacházejí dvě naučné stezky, které alespoň částečně procházejí maloplošným chráněným územím. Zřizovatelem obou objektů je město Přerov.

7.1 Naučná vlastivědná stezka Přerovským luhem

Stezka je pro veřejnost oficiálně přístupná od června 2004, kdy byla otevřena u příležitosti oslav 100. výročí založení parku Michalov. Trasa je dlouhá 10, 8 km, na kterých se nachází 18 zastavení. Okruh je možné zkrátit a projít jen trasu měřící 3, 8 km s 11 zastaveními. Stezka začíná přímo v Přerově, kde umožňuje nahlédnout do historie města. Vede nejprve kolem řeky Bečvy a nabízí informace například o expanzivních druzích rostlin, geomorfologii říčního koryta, nebo o zákonitostech vývoje měkkého luhu. Stezka dále vede přes chráněnou oblast NPR Žebračka, kde nás informuje o jednotlivých složkách lužního společenstva, ale dozvídáme se zde také např. také o geologické historii a o vývoji Moravské brány. Poté stezka pokračuje okolo tzv. Velké laguny, vodní plochy vzniklé v 70. letech těžbou šterkopísku a dále kolem Moravské ornitologické stanice a Biologické stanice až do největšího parku ve městě - Michalova, který nabízí pohled na zajímavé architektonické prvky z 1. pol. 20. stol., na rozkvetlé záhony ve stylu francouzských zahrad, ale i na společenstva typická pro lužní les s jarním aspektem.

7.2 Naučná vlastivědná stezka Předmostím až do pravěku

Tato naučná stezka je součástí česko – polského projektu. Obě města (Přerov v ČR a Ozimek v Polsku) spojuje výskyt jedinečných archeologických nalezišť.

Trasa začíná na sídlišti v Přerově – Předmostí a pokračuje směrem ven ze zástavby města. Přitom mjíme Památník lovců mamutů a unikátní dětské hřiště, na kterém je řada atrakcí ve stylu lovců mamutů a také bludný balvan. Toto hřiště se nachází v lokalitě Skalka, která je třetím zastavením na trase. Po opuštění intravilánu města se dostáváme na blízký

kopec – Hradisko. V této lokalitě bylo nalezeno mnoho artefaktů, svědčících o přítomnosti člověka Homo neanderthalis v době před 100 000 – 120 000 lety. Cesta vede dále po trase tzv. Školní naučné stezky, která byla zbudována při ZŠ J.A. Komenského v Předmostí. Nachází se zde např. „školní alejka“ (alej stromů, vysázená žáky ZŠ), „školní amfiteátr“ a „školní kopec“ sloužící jako doplněk ve výuce žáků této školy. Po opuštění školní stezky se dostáváme k areálu trati pro motokrosové a autokrosové závody. Další zastavení je u sochy mamuta. Nejvyšší bod trasy je 305 m n. m.- Čekyňský kopec, přes který se po stezce dostaneme k PP Na Popovickém kopci. Poté trasa vede zpět do Předmostí ke škole, kde je umístěno školní Muzeum lovců mamutů.

Území má značný potenciál co se týče rozvoje turismu, přestože jádro archeologické lokality je výrazně pozměněno městskou zástavbou. V současné době je nastartován projekt, snažící se o rozvoj lokality a její zatraktivnění pro návštěvníky z širokého okolí.

8 Významné krajinné prvky

Tento krajinný útvar je definován podle zákona jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, která utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení stability. Mohou jimi být různé krajinné prvky, např. lesy, rašeliniště, jezera, údolní nivy, mokřady, remízy, meze nebo různé skalní útvary. Dále to mohou být cenné plochy porostů sídelních útvarů, včetně historických zahrad a parků. Významné krajinné prvky (dále VKP) jsou vyhlášovány a registrovány dle zákona 114/ 1992 Sb. pověřenými obecními úřady. VKP je dovoleno využívat pouze tak, aby nebyla narušena jejich struktura a nebyla oslabena jeho stabilizační funkce v krajině. (Zákon 114/1992 Sb.)

8.1 Vápencové zmolý

Lokalita Vápencové zmolý se nachází v k.ú. Žeravice a těsně sousedí se zahradami, přiléhajícími k zástavbě obce. Jako významný krajinný prvek je území registrováno od 25. 11. 1996 a jeho rozloha činí 1, 9 ha.

Zmolý, které jsou zde předmětem ochrany, vznikly jako důsledek těžby vápence. Lom je významným hnízdištěm ptáků, ale především se zde nacházejí teplomilná a suchomilná společenstva rostlin. Vyskytují se zde dva zvláště chráněné druhy rostlin – ohrožený druh kozinec dánský (*Astragalus danicus L.*) a vratička měsíční (*Botrichium lunaria L.*). Rostou zde i další vzácné teplomilné druhy rostlin např. zvonek klubkatý (*Campanula glomerata L.*), máčka ladní (*Eryngium campastre L.*), rozrazil ožankový (*Veronica teucrium L.*) a další. Z dřevin zde dominuje třešeň ptačí (*Prunus avium L.*) a zplanělé druhy slivoní (*Prunus sp.*). Území slouží současně i jako biokoridor lokálního významu v rámci územního systému ekologické stability (ÚSES). Okolní krajina je intenzivně zemědělsky využívána a toto území přispívá ke zvýšení diverzity krajiny, a tím k lepší ekologické stabilitě území. (Vyhláška MU Přerov, ze dne 25. 11. 1996)

8.2 Skalice

VKP Skalice se nachází v k. ú. Žeravice a sousedí s výše zmíněným VKP Vápencové zmolý. Prvek je registrován od 25. 11. 1996. Výměra Skalice je přibližně 3,4 ha a navazuje na zástavbu z jihovýchodu. Okolní pozemky tvoří intenzivně obhospodařované louky na západě, z jižní strany jsou to zahrady. Zbytek přiléhajících pozemků (asi 2/3) tvoří orná půda. Také tato lokalita je významná výskytem teplomilné a suchomilné vegetace, vázané na vápence.

Druhov skladba je velmi podobn VKP Vpencov zmolu, ale nacházejí se tu více porosty krovin a v časti je dokonce vyvinuto stromov patro.

Díky své nepstupnosti je to vznamn hnzdit ptáků, např. skřivan polní, konipas bl, ervenka obecn, budníček větší atd. Ekologick funkce v krajině je obdobn s výše zmnnm VKP Vpencov zmolu. (Vyhláška MU Přerov, ze dne 25. 11. 1996)

8.3 Mal Lipov

Vznamn krajinn prvek byl vyhlášen 25. 11. 1996, nachází se v k.. eravice a jeho rozloha je asi 1 ha. Jedná se o oputn plochy po tzb psku, i s přilehlm uvozem. Lokalita je významnou hnzdn lokalitou řady ptáků. Nejvzcnjm zde hnzdicm druhem je břehule říční (*Riparia riparia*), zařazen mezi ohrožen druhy. Ve strm severn stn bylo napočítáno a 300 hnzdicch pr.

Z rostlin je zde zastoupen především topol osika (*Populus tremula*) a dub letní (*Quercus ruber*), ze zajímavějších druhů zde roste re galsk (*Rosa gallica*) nebo svída krvav (*Cornu sanguinea*). (Vyhláška MU Přerov, ze dne 25. 11. 1996)

Prvek slouží zároveň jako biocentrum lokálního významu v rámci ÚSES, přispv ke zvren diverzity krajiny a také ke zvren ekologick stability okolní krajiny.

8.4 Michalov

Mstsk park Michalov leží na severovýchodním okraji města Přerov. Z jihozápadu navazuje park na NPR ebraka a jeho souasn rozloha n asi 18 ha. Na místě dnenho parku byl pvodn lun les, v němž se j v polovině 19. století nacházela zahrada, s tzv. „Bdou“, kter slouila jako výletní restaurace. V parku se dodnes nacházejí vzrostl stromy (především duby), kter zde rostly j v období, kdy se zde nacházel pvodn porost. S budováním parku se začalo roku 1904 na popud okrašlovacího spolku. Např původním lunm lesem byla vybudována promenáda ve stylu francouzsk zahrady s kruhovou fontánou, byla upravena řada kvetinovch zhon a stezek. Zajímavým prvkem se stal tzv. parter (obdlnkov terénní sníženina, obklopen kvetinovmi záhony), nacházející se v centln časti parku. Dominantou se stal palmov sklenk, s jehož stavbou se začalo j v roce 1913, dokončen byl roku 1926. (Lapáček, 2004)

Nejvt rozvoj zažil mstsk park Michalov ve 30. letech 20. století – toto období je proto vzorem pro obnovovací práce v parku. Naopak nejhorší období pro park znamenala 70. léta 20. století. V tomto období zmizela řada architektonických prvků a pvodn mobili. Vlivem nedostaten zahradnick péče byla zlikvidována vtina kvetinovch zhon.

Výrazným zásahem také byla povodeň v červenci 1997, při které uhynulo na 200 vzrostlých stromů. (Lapáček, 2004)

Obnova parku začala v roce 2000, kdy byl schválen „Program regenerace a obnovy městského parku Michalov“, v němž byl stanoven plán dalšího rozvoje parku do roku 2010. Park byl rozšířen o další území po zrušení zanedbaných zahrádkářských kolonií. Nejvýraznější úpravy byly provedeny v hlavní aleji - obnoveny byly četné květinové záhony, parter, ale také např. kruhové jezírko, nacházející se naproti restauraci. Do parku se dále vrátily drobné architektonické prvky (např. hudební altán). Významným činem je také obnovení rozária, ve kterém se nacházejí desítky růží starých odrůd. (Lapáček, 2004)

Kromě upravených částí se v parku nachází poměrně velký podíl ploch, uchovávajících si víceméně původní charakter lužních společenstev. Rostou zde desítky vzrostlých stromů, především dubů a lip, bylinné patro je zastoupeno širokým spektrem druhů, tvořících tzv. jarní aspekt. Hojně se zde vyskytuje např. orsej cibulkonosný (*Ficaria bulbifera L.*), česnek medvědí (*Allium ursinum L.*) a dymnivka dutá (*Corydalis cava L.*). Vyskytuje se zde také několik ohrožených a vzácných druhů, např. ladoňka dvoulístá (*Scilla bifolia L.*) nebo velmi vzácný pupavík pampeliškový (*Colobium taraxocoides*).

Významným architektonickým počinem je restaurace Michalov, nacházející se v centru parku. Tato stavba je od dubna 2001 registrována jako kulturní památka. Samotný park Michalov je jako kulturní památka evidován od roku 1992. (Lapáček, 2004)

Vzhledem ke své významnosti je Michalov součástí naučné stezky „Přerovským luhem“. Nacházejí se zde poslední dvě zastavení, z nichž je jedno věnováno historii a současnosti parku.

8.5 Moštěnický park

Tento registrovaný významný krajinný prvek se nachází ve východní části obce, u tzv. „staré“ cesty vedoucí do obce Beňov (dnes ulice Dr. Stojana). Celková rozloha parku je asi 0,6 ha. Původně zámecký park byl založen v první polovině 19. století a jako významný krajinný prvek je registrován od 4. 2. 2003.

V roce 2001 byla na území parku provedena inventarizace dřevin, během které byl zjištěn výskyt 33 druhů. Mezi nejvýznamnější exempláře patří samčí jedinec jinanu dvoulaločnatého (*Ginkgo biloba L.*), registrovaný jako památný strom. Největším stromem je zde buk lesní (*Fagus sylvatica L.*) s obvodem kmene 437 cm. V parku se nachází asi 20 stromů starých 100 – 150 let, 6 stromů ve věku 150 – 200 let a nejméně tři stromy ve věku nad 200 let. Na území parku bylo zjištěno 41 druhů ptáků, z toho 19 zde hnízdících.

Nejvýznamnějšími, zde hnízdícími druhy, jsou žluva hajní (*Oriolus oriolus*) a lejsek šedý (*Muscicapa striata*). (Vyhláška MU Přerov, ze dne 4. 2. 2003)

8.6 Významný exemplář pnoucí dřeviny *Hedera helix*

Exemplář se nachází v Kosmákově ulici č. 58, na severně orientovaném štítu domu. Zaujímá plochu asi 308 m² na štítu domu a asi 60 m² v přilehlé zahradě. Stáří dřeviny je cca 20 let a dosahuje výšky 25 m. Lokalita se nachází v nadmořské výšce 215 m n. m. Jako VKP je registrován od 12. 2. 2001. (Vyhláška MU Přerov, ze dne 12. 2. 2001)

Břečťan popínavý (*Hedera helix*) je plazivý nebo popínavý keř, jehož stonek může dosahovat až desítky metrů. Vyskytuje se přirozeně v Evropě od Skandinávie až po Litvu a Ukrajinu. Tvoří porosty zejména ve smíšených a listnatých lesích, ale i na sutích a skalách. Vyskytuje se zejména na humozních, na živiny bohatých, slabě kyselých až neutrálních půdách. (Slavík, 1997, str. 266)

Porost břečťanu tvoří velké množství jedinců, pnoucích se po celém štítu domu a částečně porůstajících i přilehlou zahradu. Pokrytí fasády domu je dokonale souvislé, místy dosahuje tloušťky až 90 cm. Vzhledem ke stáří porostu se zde vyskytují také fertlní větve s květy a plody, což je jinak v přírodě velmi vzácné.

Důvodem zaregistrování břečťanu jako VKP je, že se jedná o jeden z největších porostů na architektuře. Porost zastává i významnou ekologickou funkci, zejména jako útočiště pro řadu druhů živočichů. Břečťan dále zachytává značné množství prachových částic, čímž snižuje prašnost v blízkém okolí domu, nelze pominout velkou listovou plochu, zachytávající plynné emise (zejména NO_x) a v neposlední řadě je důležitá i jeho estetická hodnota v okolí, tvořeném převážně panelovými domy. (Vyhláška MU Přerov, ze dne 12. 2. 2001)

9 Památné stromy

Jako památné stromy jsou vyhlašovány jednotlivé dřeviny nebo skupiny stromů, které plní v krajině zvláštní funkci. Nejčastěji se jedná o exempláře, nacházející se v místě, které je pro místní obyvatele něčím významné - např. u sakrálních památek (kapličky, boží muka) nebo na návších. Tyto stromy jsou často dominantou blízkého okolí a dotvářejí typický krajinný ráz. O významnosti památných stromů svědčí i každoroční celorepubliková anketa Strom roku. V roce 2007 se vítězem této soutěže stala tzv. „Stojanová lípa“ v Beňově, nacházející se právě v zájmovém území.

Z taxonomického hlediska jsou památnými stromy nejčastěji lípy, zejména lípa malolistá, častým druhem jsou také duby. Jako památný strom mohou být vyhlášeny i staré exempláře exotických druhů, např. jinan dvoulaločný (*Ginkgo biloba* L.). Kvůli omezení škodlivých vlivů z okolí se vymezuje u každého jedince ochranné pásmo. Pokud není stanoveno jinak, rovná se toto pásmo desetinásobku obvodu kmene, měřeného ve výšce 130 cm nad zemí. V tomto okruhu není dovolena žádná činnost, která by vedla k poškození stromu (chemizace, terénní úpravy, výstavba). Památné stromy jsou evidovány v ústředním seznamu Agentury ochrany přírody a krajiny, pro jejich označení je použit malý státní znak.

V obvodu POU Přerov se nachází celkem 12 památných stromů. Ve většině (v osmi případech) se jedná o druh lípa malolistá (*Tilia cordata* Mill.), po jednom exempláři se zde vyskytují druhy jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), dub letní (*Quercus robur*), líska turecká (*Corylus colurna* L.) a samčí jedinec jinanu dvoulaločnatého (*Ginkgo biloba*).

Z dvanácti památných stromů je řádně cedulí a malým státním znakem označeno pouze sedm dřevin, čtyři památné stromy (lípa malolistá v Zábeštní Lhotě, lípa malolistá v Troubkách nad Bečvou, dub letní v Oprostovicích a jinan dvoulaločnatý v Horní Moštěnici) označeno nebylo vůbec (u některých se nacházely zbytky tabulí, což posloužilo jako orientační bod). Jeden strom (lípa malolistá v Radslavicích) byl označen starou cedulí, která nemůže být považována za směrodatnou, protože se někdy vyskytuje i na stromech, jež nejsou registrovány jako památný strom.

Ze stromů, u kterých bylo možno zjistit odhadované stáří, je pět starších sto let, dva exempláře jsou staré asi 200 let a u jednoho exempláře (Sušická lípa) je udáván věk 250 let. U neoznačených stromů se dá usuzovat (vzhledem k jejich vzrůstu) na minimální věk 100 – 150 let.

Celkový seznam památných stromů, včetně fotodokumentace a zjištěných parametrů se nachází v příloze.

10 Shrnutí

V zájmovém území se nacházejí celkem čtyři maloplošná území, pouze jedno z nich má statut národní přírodní památky, ostatní se řadí do kategorie přírodní památka. Celková rozloha těchto maloplošných chráněných území a registrovaných významných krajinných prvků činí 268 ha, což na celkové rozloze zájmového území (29 900 ha) představuje velmi malý podíl. Značnou část z plochy zvláště chráněných území navíc zabírá jediný celek, NPR Žebračka. Ostatní území mají téměř shodnou rozlohu, asi 3 ha. Z rozlohy a rozmístění jednotlivých prvků, které jsou předmětem ochrany, lze vyvodit, že v zájmovém území jsou chráněny spíše jednotlivé fragmenty původních společenstev, namísto rozsáhlejších hodnotných území. Tento fakt svědčí o velmi intenzivně využívané a člověkem ovlivněné krajině.

Z vývoje hranic jednotlivých chráněných území vyplývá, že tato území spíše ustupují, protože většinou jsou jednotlivé části území vyjímány z ochrany a nová území nejsou přidávána. Téměř u všech případů zrušení ochrany části území hraje roli (kromě dalších faktorů) degradace území vlivem výstavby rekreačních objektů.

Přes obecný trend zmenšování chráněných území, je zde jedna výjimka – ještě v letošním roce se připravuje vyhlášení nové přírodní památky, PP Malá laguna.

Vzhledem k charakteru chráněných území je patrné, že zájmové území má přes svou poměrně malou rozlohu celkem pestré přírodní podmínky – předmětem ochrany jsou zde území lužního lesa, ale i teplomilná a suchomilná společenstva.

Registrované významné prvky, kterých je na zájmovém území celkem šest, vznikly bez výjimky antropogenní činností. Ve třech případech se jedná o pozůstatky těžby vápence a písku, která je na území poměrně hojně rozšířená. S postupem času se na těchto lokalitách vyvinula výše zmíněná teplomilná společenstva. V případě dvou parků, zaregistrovaných jako VKP, spočívá jejich význam jednak v druhové skladbě stromů (nachází se zde velké množství dlouhověkých jedinců) ale i v kulturně – historických souvislostech (zejména park Michalov).

Druhové složení památných stromů odpovídá druhovému složení, které je typické pro českou krajinu (duby a lípy), pouze v jednom případě se jedná o exemplář exotické dřeviny (*Ginkgo biloba* v Horní Moštěnici). Ve všech případech se jedná pouze o solitéry. Počet památných stromů není nijak vysoký – „svůj“ památný strom má průměrně každá čtvrtá obec na Přerovsku. Velký počet památných stromů není zaznačen v turistických mapách, které byly pro práci využity a také jejich označení je v mnoha případech neúplné. Zdravotní stav u většiny jedinců se zdál velmi dobrý, vzhledem k tomu, že ve většině případů nebyly použity žádné podpěry ani lana. Výrazně podepřen kovovými podpěrami byl pouze *Ginkgo biloba*

v Horní Moštěnici, u Sušické lípy a lípy v Tučíně bylo použito krytí větších dutin v kmeni stromu a zpevnění lany. Ve velmi špatném zdravotním stavu se nachází lípa v Troubkách, ze které zbylo po povodni v roce 1997 pouze torzo.

11 Závěr

Vyhlašování jednotlivých kategorií chráněných území přísluší (dle zákona 114/1992 Sb.) různým orgánům státní správy, zabývajícím se ochranou přírody a krajiny. Cílem práce bylo provést přehled jednotlivých kategorií chráněných území v obvodu Pověřeného úřadu Přerov.

Základem práce bylo především shromáždit dostupnou regionální literaturu, týkající se daného tématu. Terénní část byla zaměřena na přesnou lokalizaci a zaměření památných stromů, jejichž mapování bylo žádoucí vzhledem k faktu, že poloha stromů je v běžných mapách často nepřesná nebo zcela chybí. V obvodu Pověřeného obecního úřadu Přerov se nacházejí chráněná území, která mají spíše malou rozlohu a jejich význam je spíše regionální.

V práci je důležité kromě výčtu rostlinných a živočišných druhů zdůraznit zejména celkový charakter, důvod ochrany a celkový význam jednotlivých chráněných území v okolní krajině.

12 Summary

There are only four protected areas in POU Přerov and their total area is 268 ha. This is very low share on the total area of POU Přerov. It goes to show that local landscape is very intensively influenced by human activities. Most of protected areas was influenced by building recreation objects in the past and parts of them were definitely destroyed.

Another category of conservate of nature are VKP (registered landscape elements). All this objects were created by human activities. Three of them are sequel of limestone mining, another two are parklands and one of them is monumental growth of bush *Hedera helix*. Registered landscape elements are important for preserve ecological stability in local landscape.

There are twelve monumental trees in POU Přerov. Most of them represents typical species of Bohemian nature. Six of monumental trees are *Tilia cordata*, further species are *Corylus colurna*, *Fraxinus excelsior*, *Quercus robur* and *Ginkgo biloba*.

Použitá literatura

- Culek, M. a kol.: *Biogeografické členění České republiky*. Enigma. Praha 1995, 348s.
- Demek, J., Mackovčín, P. a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. AOPK ČR, Brno 2006, 582s.
- *Geologická mapa ČR, list 25 – 13 Přerov*, 1: 50 000. ČGU, Praha 1997.
- Kol. autorů: *Chráněné části přírody na Přerovsku*. Okresní úřad Přerov, referát životního prostředí, Přerov 1996, 16s.
- Kol. autorů: *Památné stromy Olomouckého kraje*. Olomoucký kraj, Olomouc 2006, 96 s.
- Kol. autorů: *Žebračka – Národní přírodní rezervace, odborný podklad pro zadání komplexní revitalizační studie lužního lesa*. AOPK ČR, Olomouc, 1995, 5 s.
- Lapáček, J a kol.: *Městský park Michalov 1904 – 2004*. Městský úřad Přerov, Přerov 2004, 85 s.
- Němec, J.: *Památné stromy v Čechách, na Moravě, ve Slezsku*. Olympia, Praha 2003, 221 s.
- *Přerovsko. Turistická a cykloturistická mapa*, 1: 100 000. Shocart, Zlín 1999.
- Quitt, E.: *Klimatické oblasti Československa*. Geografický ústav ČSAV, Brno 1971, 75 s.
- Quitt, E.: *Klimatické oblasti ČSR*, 1 : 500 000. Geografický ústav ČSAV, Brno 1975.
- Slavík, B. a kol.: *Květena ČR – svazek III*. Akademie věd ČR, Praha 1997.
- Šafář, J. a kol.: *Chráněná území ČR, svazek VI. - Olomoucko*. AOPK ČR, EkoCentrum Brno, Praha 2003, 460 s.
- Vala, P. a kol.: *Naučné stezky Olomouckého kraje*. Olomoucký kraj, Olomouc 2003, 50 s.
- *Vyhláška Městského úřadu Přerov*, ze dne 4. 2. 2003, č.j.: ŽP 277/ 03 - Do
- *Vyhláška Městského úřadu Přerov*, ze dne 12. 2. 2001, č.j.: ŽP 178/ 01/246 - Do
- *Vyhláška Městského úřadu Přerov*, ze dne 25. 11. 1996, č.j.: ŽP 1133/ 96 – Eh/Nv
- *Vyhláška Městského úřadu Přerov*, ze dne 25. 11. 1996, č.j.: ŽP 1134/ 96 - Eh/Nv
- *Vyhláška Městského úřadu Přerov*, ze dne 25. 11. 1996, č.j.: ŽP 1135/ 96 - Eh/Nv
- Vlček, V. a kol.: *Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže*. Academia, Praha 1984, 315 s.
- *Zákon č. 114/1992 Sb.*, o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

- *AOPK: Ústřední seznam ochrany přírody* [online]. [cit. 2008-03-03]. URL: <<http://drusop.nature.cz/>>
- *ČHMÚ – Hydrologická služba* [online]. [cit. 2008-03-20]. URL: <http://hydro.chmi.cz/hpps/prf_bk_createpage.php?seq=307354>
- *ČHMÚ – Tabelární přehled* [online]. [cit. 2008-03-23]. URL: <http://www.chmu.cz/uoco/isko/tab_roc/2006_enh/cze/pdf/MaximaRAP.pdf>
- *ČHMÚ – Tabelární přehled* [online]. [cit. 2008-03-21]. URL: <http://www.chmi.cz/uoco/isko/tab_roc/2006_enh/cze/pdf/limity.pdf>
- *ČUZK* [online]. [cit. 2008-03-21]. URL: <http://www.cuzk.cz/GenerujSoubor.ashx?NAZEV=10-ROC_07>
- *ČSÚ* [online]. [cit. 2008-03-20]. URL: <http://www.czso.cz/kraje/ol/publika/rok2003/sldb_pr/data/1.htm>
- *Ochrana přírody v České republice* [online]. [cit. 2008-04-02]. URL: <http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=historie_ochrany&site=zakladni_udaje_cz>
- *Portál veřejné správy České republiky* [online]. [cit. 2008-03-20]. URL: <<http://geoportal.cenia.cz/mapmaker/cenia/portal/>, cit. 20. 3. 2008>
- *Přerov* [online]. [cit. 2008-04-11]. URL: <http://www.mu-prerov.cz/galery/ZP_mapa.jpg>
- *Přerov* [online]. [cit. 2008-04-11]. URL: <http://www.mu-prerov.cz/galery/ZP_stezka3.jpg>

Přílohy

Seznam příloh (na CD):

Příloha č. 1: Maloplošná chráněná území a významné krajinné prvky (mapa, fotodokumentace)

Příloha č. 2: Naučné stezky (mapy, fotodokumentace)

Příloha č. 3: Památné stromy (mapy, fotodokumentace)